

Бурштиновими стежками

тепер мають змогу ходити не тільки нелегальні старателі, а й туристи

Чуже видно під лісом, а свого не видно під носом. Це приказка про нас, українців, які долають тисячі кілометрів, платять шалені гроші за авіарейси та готелі в далеких країнах, щоб побачити чужі красоти. Тепер кордони на замку, літаки не літають, то саме пора поглянути, що в нас є під носом.

Ми поїхали у Клесів Сарненського району. Відвезла нас туди «Олександра», відомий у Рівному туроператор, який спільно з клесівським турцентром «Бурштинові копальні» розробляє новий туристичний маршрут «Бурштинові стежки». **Олександра КОВАЛЕНКО, яка очолює «Олександрю»** та була нашим гідом у цій поїздці, впевнена, що тими стежками поїдуть іноземці. А поки вони не можуть до нас прилетіти через карантин, треба поспішити все те побачити спершу самим.

Взагалі-то в проєкті «Бурштинові стежки» задіяно два великі села нашої області. Назва обох починається зі складу «кле». Це Клевань Рівненського району і Клесів Сарненського. Доки в Клевані ще працюють над своїм маршрутом, у Клесові вже практично все готово. Бути першопрохідцями на «бурштинових стежках» Клесова і його околиць випало групі рівненських журналістів, у складі якої була і

білі, рожеві та лимонно-жовті лотоси.

Серед цього буйства зелені відпочиваєш тілом і душею. Але вже наступний об'єкт маршруту викликає адреналін, бо дає можливість побачити інший Клесів – сірокам'яний. Бо клесівські граніти мають переважно сірий колір. Колізей – вихідний. Клесівський кар'єр гранітів – видовище набагато грандіозніше. Граніти тут почали потихеньку добувати ще з

було б неправильним показувати туристам тільки позитив і оминати місця нелегальних розкопок бурштину, які зробили Клесів відомим.

Тепер наступна адреса подорожі. Директор турфірми «Олександра» Олександра КОВАЛЕНКО задумала організувати бурштинове сафарі, під час якого туристам пропонують посадити бурштинове дерево і тим самим зробити свій внесок в оживлення сплундрованих територій.

На околицях Клесова ми відвідали місця й легальних і нелегальних розкопок бурштину. Чим вони відрізняються? Та нічим. Піщана пустеля і там, і там. Пісок білий, як на балтійському узмор'ї, та наче спресований. Оскільки в місцях легального видобутку бурштину використовували бульдозери та екскаватори, то там пустеля має ще високі «дюни». Чи, може, «бархани». Можна отримати добрячу дозу адреналіну, якщо з'їхати з такої піщаної гори на квадрациклі. Наша група добиралася до розкопок і їздила тією піщаною пустелею саме на квадрациклах турцентру «Бурштинові копальні», бо інакше ніяк: пісок на-

До місць нелегальних розкопок бурштину туристів везуть на квадрациклах.

ських журналістів, у складі якої була і я, тож із задоволенням розповім про побачене. А побачити пощастило в межах одного села купу всяких принад. Там є рукотворна зелена паркова архітектура не гірша, ніж у Версалі. Є свій колізей – глибочезні багатоярусні гранітні кар'єри. Є сумнозвісні бурштинові копальні (якраз із Клесова розпочалась багаторічна епопея нелегального видобутку бурштину), де можна назбирати бурштинових осколків. Є бірюзові озера, свій Тунель щастя, більший і довший за Тунель кохання у Клевані, а ще яскраві плями рожево-фіолетово-чебрецевого цвіту на узбіччях сосново-мохових лісів, неміряно довгі і великі ожинники та чорничники, білі гриби, грузді, об які спотикаєшся, бо вони на кожному кроці.

Але про все по порядку. Тутешній дендропарк, закладений біля Клесівського лісництва у вісімдесятих роках минулого століття Олексієм ВОРОНОМ, – це клесівський Версаль. Засновник парку вже пішов з життя, але парк підтримується, розширюється та урізноманітнюється руками клесівських лісоводів. Нині це 3,5 гектара красот, 2,5 кілометра фігурних живоплотів. Матеріали для цієї зеленої архітектури – з десяток видів ялівців, по кілька видів ялини, туї, а також тис і самшит. Бажано все те дивитися в супроводі майстра озеленення Клесівського лісництва Сергія Круглика: він не тільки без кінця з весни до осені стриже всі 3,5 га зелених скульптур і живоплотів, а й (ну дуже цікаво) розповідає про всі рослини та їх звички. Поміж зеленими скульптурами і живоплотами лісівники створили декоративні водойми найрізноманітніших форм, у яких водиться риба і квітнуть

1903 року, а активно – з 1949. За цей час заглибилися на 118 метрів – така глибина найбільшого в Україні та Європі кар'єру, що своєю площею дорівнює майже сотні футбольних полів і становить 100 гектарів. І все це у нас під носом!

Вісім ярусів Клесівського кар'єру нерудних копалин утворюють величній амфітеатр. Ми стояли на одному боці цього амфітеатру і спостерігали за вибухом на іншому боці. І хоч після того вибуху впало 50 тисяч тонн гірничої породи, та ми не відчули навіть маленького коливання землі, бо ми і вибух були по різні боки цієї величезної кам'яної заглибини. Величезні білоруські машини «БелАЗи» беруть «на борт по 50 тонн породи за один раз, то за день встигають розвезти 20 тисяч тонн: камінь – на обробку, а породу – на околиці Клесова, де вона утворює дуже живописні терикони-відвали, наче гори. На глибших ярусах кар'єру видно водоспади підземних річок, які стікають у бірюзове озерце на дні 118-метрової впадини. Ті ріки, може, й затопили б кар'єр повністю, але їм не дають цього зробити, розповів **менеджер «Технобуду» Юрій ПРОЗА-ПАС**: щодня з дна кар'єру відкачують 6 тисяч кубометрів води.

Клесівський турцентр «Бурштинові копальні» створив над урвищем кар'єру оглядовий майданчик, звідки можна безпечно оглядати і фотографувати цей захоплюючий об'єкт. До слова, перший у Клесові турцентр молодий, але амбітний. Він хоче, щоб Клесів відійшов від негативного іміджу, пов'язаного з нелегальним видобутком бурштину, а набув нового – позитивного. **Співзасновник турцентру Андрій ПЕХОТІН** вважає, що

бо інакше ніяк: пісок навіть під ногами м'який, податливий. Отже, широкі шини квадрациклів – те, що тут треба. Ми ходили цим м'яким, наче мох, піском і збирали осколки бурштинових камінчиків, які для нелегальних старателів не мають жодної ціни. Зате для людини, яка власноруч знайшла такий маленький сонячний камінчик, він може принести щастя. Олександра Коваленко в цьому впевнена. Вона носить маленький бурштиновий камінчик у своєму гаманці, як і більшість старателів. Ті, хто має справу з бурштином, вважають, що це символічно. Бо бурштин притягує удачу.

– В селі ще на початку минулого століття помітили: ті мешканці Клесова, які першими на своїх городах викопали бурштин, гарно розжилися та стали успішними людьми, – розповів **Клесівський селищний голова Василь ГРИНИК**.

Зайве казати, що в кожного з нас, хто знайшов такі крупинки бурштину під час бурштинового сафари, тепер лежать у гаманцях свої талісмани із сонячного каменю.

Постфактум. Коли гостинні люди з турцентру «Бурштинові копальні» покажуть вам усі красоти Клесова, то на прощання ще пригостять вас бурштиніюкою на березі мальовничого смарагдового озера Коплице, що колись було кар'єром (втім, як і всі тутешні озера, що мають чудовий бірюзовий колір і купають у своїх водах сонце і сосни мальовничих клесівських лісів). А ще на обід туристам запропонують грибну юшку зі справжніх боровиків та підсмажений до рум'яної скоринки шашлик.

Людмила МОШНЯГА